

PIRLS: ADABIY KITOBXONLIK MALAKASINI EGALLASH MAQSADIDAGI O'QISH TURI UCHUN TOPSHIRIQ NAMUNALARI

Eshnazarova Jamila Boymirzayevna

Samarqand shahar 39-umumta'lim maktab 1-toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: *Maqolada PIRLS tadqiqotida adabiy kitobxonlik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun matnlar yuzasidan topshiriqlar tayyorlash va ular ustida ishlash texnologiyasi, o'quvchilarga bu topshiriqlarni berishdan maqsad, shuningdek, tadqiqotda belgilangan mahorat tavsiflari yuzasidan ma'lumotlar keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *PIRLS, xalqaro, tadqiqot, matn, baholash, boshlang'ich ta'lim, sifat, topshiriq.*

Badiiy asar matnini o'qish va uqishda kichik maktab yoshidagi o'quvchilarga kattalarning yordami zarur. Ustoz va murabbiylar o'quvchiga asarning asosiy g'oyasi bilan birga badiiy-estetik ma'nolarini tushuntira olishlari ham juda muhimdir. O'qilgan asardan ma'naviy ozuqa ololgan o'quvchigina hayotning pastu-balandini anglab etadi va kelajak hayotida bu bilim va tajribalari asqotadi.

O'quvchilarda mutolaa madaniyatini tarkib topdirish, badiiy asar mazmuni bilan tanishish va uni tushuna olish, matnni o'zlashtirish darajasini takomillashtirish bo'yicha PIRLS xalqaro dasturi ham ishlab chiqilgan. 2001-yildan buyon o'tkazilib kelinayaotgan ushbu tadqiqotda O'zbekiston respublikasi ta'lim oluvchi yoshlari ham 2021-yildan boshlab ishtirok etishmoqda.

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study – Xalqaro o'qish savodxonligini o'rganishdagi yuksalish) – bu turli mamlakatlarda boshlang'ich sinfda tahsil oluvchi o'quvchi yoshlarning matnni o'qish va tushunish darajalari sifatini baholab beruvchi xalqaro baholash tizimidir.

PIRLS tadqiqotida o'quvchilarga ikki turdagi matn taqdim etiladi, badiiy matn va axborotli matn. Shuning uchun o'quvchilar bilimi quyidagi ikki mezon asosida baholanadi:

1. Adabiy kitobxonlik malakasini egallash maqsadida o'qish.
2. Axborotni o'zlashtirish va foydalanish maqsadida o'qish.

Biz ushbu ko'rsatmamizda adabiy kitobxonlik malakasini egallash maqsadidagi o'qish uchun tuzilgan topshiriqlar va uni baholash me'zonlarini ko'rib chiqamiz.

Adabiy kitobxonlik malakasini egallash maqsadidagi o'qish uchun baholash me'zonlarini

Daraja	Ballar	Mahorat tavsifi
Past	400 - 474	1. Matnning muayyan qismlarini ajratib ko'rsatish. 2. Ulardan oddiy xulosalarni ifodalashda foydalanish.
O'rta	475 – 549	1. Voqealar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni ko'rsatish. 2. Matnning umumiy g'oyasini aniqlash. 3. Matn tarkibining elementlarini ochib berish. 4. Qahramonlar xatti-harakatiga izoh berish
Yuqori	550 – 624	1. Asar qahramonlarining xatti-harakatlari va his – tuyg'ularini taqqoslash va qiyoslash. 2. Ularning o'zaro aloqalarini tushuntirish. 3. Matnda qo'llangan til vositalarining xususiyatlari ustida birlamchi tahlil o'tkazish.
Oliy	625 va undan yuqori	1. Matnning asosiy g'oyasini tushunish, yashiringan axborotlarni aniqlash va umumlashtirish. 2. Matndagi savollarga qahramonlarni asosiy tavsiflari, ularning intilishlari va his- tuyg'ularini izohlash orqali javob berish. 3. Matndan misollar keltirgan holda, javoblarni asoslash.

Adabiy kitobxonlik malakasini shakllantiruvchi yuqoridagi mahorat tavsiflari asosida boshlang'ich sinf darsliklaridagi Faxri Erdinchning "Rustam" hikoyasi uchun PIRLSdagi kabi topshiriq namunalarni ko'rib chiqamiz.

Topshiriqlar

1-topshiriq. "Rustam" hikoyasi kim tomonidan hikoya qilingan?

A) Rustam B) Onasi C) Otasi D) Faxri Erdinch

Mahorat tavsifi: matnning asosiy g'oyasini tushunish, yashiringan axborotlarni aniqlash va umumlashtirish.

2-topshiriq. Faxri Erdinch nega Rustamga achindi? Izohlang.

Mahorat tavsifi: matndagi savollarga qahramonlarni asosiy tavsiflari, ularning intilishlari va his- tuyg'ularini izohlash.

3-topshiriq. Rustamning o'ziga pul bermoqchi bo'lgan kishiga "xuddi ozor chekkan qush kabi hurpayishining" sababi nimada? Izohlang.

Mahorat tavsifi: qahramonlar xatti-harakatiga izoh berish.

4-topshiriq. Rustamning qishloqda amakisi bor, lekin nega unga yordam bermaydi. Nima deb o'ylaysiz? Fikringizni bayon eding.

Mahorat tavsifi: voqealar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni ko'rsatish.

5-topshiriq. Rustam nega so'ramasa ham o'zi haqida ma'lumot berdi?

Mahorat tavsifi: qahramonlar xatti-harakatiga izoh berish.

6-topshiriq. Rustam "turmaga o't qo'yaman" deb otasiga aytganda nima uchun otasi ham yig'lab, ham kulib qo'ydi?

Yig'lashining sababi:

Kulishining sababi:

Mahorat tavsifi: matndan misollar keltirgan holda, javoblarni asoslash.

7-topshiriq. Rustamning otasi nima uchun qamaldi? Qamalishiga nima sabab bo'ldi?

Mahorat tavsifi: matn tarkibining elementlarini ochib berish.

8-topshiriq. Rustamning har bir so'zida bolalarga xos bo'lmagan nima sezilib turardi?

A) Fermerlik B) Duradgorlik C) Tadbirkorlik D) Shifokorlik

Mahorat tavsifi: matnda qo'llangan til vositalarining xususiyatlari ustida birlamchi tahlil o'tkazish.

9-topshiriq. Rustamning yaxshi bola ekanligini unung qaysi gap-so'zlaridan bilish mumkin?

Mahorat tavsifi: matnda qo'llangan til vositalarining xususiyatlari ustida birlamchi tahlil o'tkazish.

10-topshiriq. Men matnga mana _____ larni qo'shgan bo'lar edim.

Mahorat tavsifi: matnning umumiy g'oyasini aniqlash.

11-topshiriq: Menda _____ taassurot qoldirdi.

Mahorat tavsifi: matnning muayyan qismlarini ajratib ko'rsatish va ulardan oddiy xulosalarni ifodalashda foydalanish.

12-topshiriq: Men hikoyadan _____ larni xulosa chiqardim...

Mahorat tavsifi: matnning muayyan qismlarini ajratib ko'rsatish va ulardan oddiy xulosalarni ifodalashda foydalanish.

Xalqaro PIRLS tadqiqoti eng yaxshi o'quv dasturlari va yosh o'quvchilarning o'qish qobiliyatlarini rivojlantirish tajribasi haqida noyob axborot materiallarini taqdim etadi. PIRLSga qatnashish O'zbekistonga boshlang'ich sinf o'quvchilari orasida o'qish qobiliyatlari darajasini mustaqil ravishda obyektiv baholash imkonini beradi. Bundan tashqari, O'zbekiston ta'limining ochiqligi va integratsiyalashuvi dunyoning yetakchi ta'lim tizimlarining xalqaro hamjamiyatiga integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

PIRLS tadqiqotida O'zbekiston Respublikasining ishtirok etishi ta'lim sifatini oshirish, xalqaro miqyosda mamlakat nufuzini mustahkamlash bilan birga, o'quvchilar bilimini xalqaro talablar darajasiga olib chiqishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-dekabr kuni qabul qilgan “Xalq ta’limi tizimida ta’lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to’g’risida”gi 997-sonli qarori.

2. Баранова В.Ю., Ковалева Г.С., Кузнецова М.И., Цукерман Г.А., Нурминская Н.В. ОСНОВНЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ «Изучение качества чтения и понимания текста» Москва, 2007, 3-4ст.

3. Matchonov S. va b. O’qish. 4- sinf uchun darslik: - T.: „O’qituvchi” 2020

4. Rabbonayeva D. PIRLS tadqiqotlari uchun topshiriqlar to’plami. O’quv-uslubiy qo’llanma. Samarqand XTXQTMONM. -2020